

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

4. Мельников Н.Н., Волков А.И., Короткова О.А. Пестициды и окружающая среда. М.: Химия, 1977. 223 с.
5. "Аграрлық сектор" ауылшаруашылық журналы, <http://www.agrosector.kz/> ресми веб-сайты.
6. Greenhunter ғаламтор дүкені, <http://greenhunter.ru/>
7. "ҚазАгро" ұлттық басқарушы холдингінің ресми веб-сайты, <http://www.kazagro.kz/>
8. Амергужин Х.А. "Агроэкологическая характеристика почв Северного Казахстана" тақырыбындағы диссертациялық жұмыс, М. 2003ж.
9. Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің ресми веб-сайты, <http://www.stat.gov.kz/>

УДК 911.37

ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ӨНЕРКӘСІПТІК ҚАЛАЛАРЫНЫҢ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Мусабаева Асемкуль Канановна

asemgul_dream@mail.ru

Қазақстан, Астана, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ «6М060900- География»

мамандығының 2 курс магистранты

Ғылыми жетекшісі – З.Ауезова

Кез келген мемлекеттің даму деңгейін, экономикасын анықтауда, сол мемлекеттің табиғат жағдайы мен табиғи байлықтары, жер асты ресурстары, ауыл шаруашылығына жарамды жер алқабының көлемі, нарықта сұранысқа ие өнеркәсіп өнімдерінің көлемі мен сапасы сияқты негізгі экономикалық көрсеткіштермен қатар халқының саны мен өндірістік қабілеті, білім деңгейі мен өмір сүру жасының ұзақтығы, денсаулығы да есепке алынады. Қазақстан Республикасының соңғы жылдардағы тұрақты экономикалық даму қарқыны алға ілгерлегенімен, халықтың саны мен табиғи өсуі, туу және өлім мөлшері, олардың денсаулығы, әлеуметтік-мәдени қажеттіліктерін қамтамасыздандыру деңгейі сияқты көрсеткіштер әлі де өте нашар деңгейде. Осы мәселелердің негізінде әлеуметтік, экономикалық, экологиялық, биологиялық себептердің тікелей ықпалы бар екені белгілі.

Халық – қоғамның басты өндіргіш күші, өнеркәсіптің, ауыл шаруашылығының, транспорттың өнімдерін негізгі тұтынушы. Адам ғана өндірістің заттық факторларын жандандырады: капитал мен жер өндіріс технологиясының өте күрделі жүйесін құрады, өзіне және қоғамға қажеттерінің барлығын өзі өндіреді. Сондықтан, демографиялық жағдай елдің әлеуметтік-экономикалық даму сұрақтарында айтарлықтай рөлді атқарады, халық – шаруашылық кешенінің тиімді қызмет атқаруының шешуші факторларының бірі болып табылады.

Шығыс Қазақстан облысында әр түрлі демографиялық жағдайлар елдің болашағы үшін күрделі мәселелер тудыруда. Облыстағы демографиялық жағдайға өнеркәсіптік қалалардың экологиясы, әлеуметтік-экономикалық жағдай, инфрақұрылымның және қызмет көрсету салаларының даму деңгейінің төмендеуі тікелей әсер етеді.

Шығыс Қазақстан облысының 2009 жылы халық саны 1396,6 мың адамды құрады.

Санақ аралық уақыт аралығында облыстағы халық саны 134,4 мың адамға азайды, 1999 жылғы (1531,0 мың адам) санақпен салыстырғанда халық санының кемуі 8,8 %-ды құрады. 2009 жылмен салыстырғанда 2012 жылы халық санының кемуі 1,5 мың адамды, ал 2013 жылы 2,9 мың адамды құрады [1, 2].

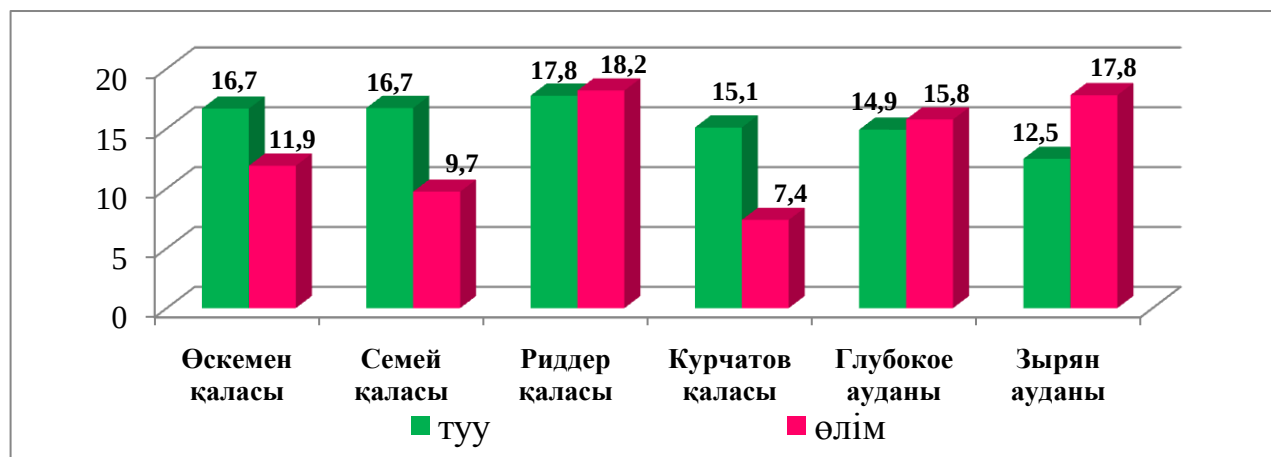
Туу саны соңғы жылдары төмендеуде, өлім саны артуда, табиғи өсім азаюда. 2012 жылы 1000 адамға шаққандағы табиғи өсім Риддер қаласында, Глубокое, Зырян, Қатон-Қарағай аудандарында теріс мәнге ие, тууға қарағанда өлім-жітім саны басымырақ. Халықтың жыл сайын өсуі Өскемен, Семей қалаларында, Аягөз, Көкпекті, Ұлан аудандарында байқалады [1].

Туудың деңгейі әлеуметтік-экономикалық құрылымға, халықтың өмір сүру жағдайына, ал өлімнің деңгейі халықтың материалдық жағдайлары мен дұрыс тамақтануына, еңбегі мен тұрмыс-жағдайының санитарлық-гигиеналық жағдайларына, денсаулық сақтау істерінің дамуына байланысты.

Өнеркәсіптік қалаларда Шығыс Қазақстан облысы халқының жартысынан астамы тұрады. Ол біріншіден, облыстағы әлеуметтік және экономикалық даму статусы жоғары аймақтар, инфрақұрылым мен өркендеу үрдісі де біршама жоғары, екіншіден, халықты еңбекпен қамтамасыз ететін жұмыс орындарының көп орналасуы, жалақысы жоғары жұмыстардың қалаларда болуы, үшіншіден, білім беру сапасы жоғары мектептер мен жоғары оқу орындарының сол аймақтарда шоғырлануына байланысты. Әрине бұл жағдайдың оң жақтары мен теріс жақтары да бар. Қалада тұратын халық саны өскен сайын қаланың ішкі саясатында жаңа көзқарастар мен идеялар туындайды, облыстың урбандалу деңгейі жоғарылайды, бұл дегеніміз халықтың сауаттылық деңгейі мен әлеуметтік жағдайының жақсы екендігін аңғартады, сондай-ақ халық саны өскен сайын сол халықтың сұранысын қамтамасыз ететін жаңа жұмыс орындары ашылады, жеке және шағын бизнесер дамиды, жұмыссыздар саны азаяды, кооперативтендіру артады, экспорт үлесі де артады. Ал ол өз кезегінде ЖІӨ көрсеткішінің жоғарлауына септігін тигізеді, қала экономикалық тұрғыдан дамиды.

Халық санының өсуінен туындайтын мәселелер де жетерлік. Облыс халқының қоныстануындағы үлкен ауытқушылық (облыстың жалпы халық санына шаққанда қала халқы санының артуы) республикалық, республикалық, керек десе әлемдік, облыстық деңгейдегі мынандай әр түрлі әлеуметтік, экономикалық және экологиялық мәселелердің пайда болуына әсерін тигізеді: елдің, қала халқының сұранысын қамтамасыз ететін, ауыл шаруашылығын дамытатын ауылды жерлердегі халықтың қалаға ағылып көшуі, сұраныс пен ұсыныс арасындағы айырмашылықтың болуына, яғни сұранысты ұсыныстың толық қамти алмауына әкеледі; жұмысқа орналасудағы жұмыс орындарының жетіспеушілігі немесе алған білімі бойынша мамандықтың сай келмеуі жұмыссыздық деңгейін арттырады, т.б.

Енді әр қаланың туу және өлім көрсеткіштерін диаграмма түрінде көрсетсек:

Сурет 1. Шығыс Қазақстан өнеркәсіптік қалаларының 2012 ж. 1000 адамға шаққандағы туу және өлім коэффициенттері (‰)

Диаграммадан көріп тұрғанымыздай Өскемен мен Семей қалаларында туу коэффициенті өлім-жітім коэффициентінен жоғары. Ал қалған Риддер, Курчатова қалалары мен Глубокое, Зырян аудандарында орналасқан Глубокое және Зырян қалаларында өлім-жітім коэффициенті туудан артық. Барлық қалалар өнеркәсіптік болғандықтан, әрине адамның денсаулығына, өмір сүру сапасына, жасының ұзақтығына қалалардың экологиясы әсер етеді, сонымен қатар оларда орналасқан зауыттар мен кәсіпорындардан шығарылатын улы заттар мөлшерінің Шығыс Қазақстанның басқа аудандарына қарағанда осы өнеркәсіптік қалаларды жоғары болып келуіне байланысты. Соған қарамастан ең лас қалалар қатарына жататын Өскемен мен Семейде туудың жоғары болуына облыстық маңызы бар қалаларға жастардың әр түрлі мақсаттарда (жұмысқа орналасу, болашағы жақсы аймақтарға талпынып, ертерек қоныс аударып, орналасу, т.б.) көптеп қоныс тебуі, инфрақұрылымның, халыққа қызмет көрсету салаларының даму деңгейінің жоғарлылығы, халықтың денсаулығы нашарлағанда емдеу шараларын жүргізетін ауруханалардың көп болуы, жақын орналасуы септігін тигізеді. Қалған өнеркәсіптік қалаларда бұл жағдай басқаша. Экологиялық жағдайлар негізінде де халық саны қатта өзгереді, экологияның әсерінен жұқпалы аурулар кеңінен тарайды. Қазақстанның басқа облыстарына қарағанда Шығыс Қазақстан облысында ісік ауруына шалдыққан адамдар саны көп.

Шығыс Қазақстанның өнеркәсіптік қалаларында 1000 адамға шаққандағы халықтың табиғи өсімі әр түрлі мәнге ие. Мысалы, Өскемен қаласында 2003-2006 жылдар аралығында табиғи өсім теріс мәнге тең, 2007-2011 жылдар аралығында оң мәнге тең, яғни соңғы жылдары туу саны өсуде, өлім-жітім біршама азаюда. Өскеменде халықтың санын арттырып отырған басты себеп: ауылды жердегі халықтың әр түрлі мақсаттар мен себептерге (мәселен, жұмысқа орналасу, жақсы жалақы алу, жастардың өркендеген, болашағы бар орындарға талпынуы, ата-аналар балаларын оқыту үшін, жеке кәсіпкерлікті дамыту үшін) байланысты қалаға көшуі. Дегенмен осы жағдайға қарамастан өлім-жітім әлі де болса көп. Оған басты себеп: қала экологиясының жылдан-жылға нашарлауы, адам ағзасына зиян келтіретін улы заттар шығаратын кәсіпорындардың көптеп шоғырлануы, қылмыстардың, өз-өзіне қол жұмсау сияқты төтенше жағдайлардың болуы. Ал Семей қаласында табиғи өсім бірде өсіп, бірде төмендеуде. Риддер, Глубокое, Зырянда табиғи өсім 2003-2011 жылдар аралығында тек теріс мәнге ие. Бұл дегеніміз осы қалаларда тууға қарағанда өлім-жітімнің көптігін дәлелдейді. Сонымен қатар халық саны жыл сайын артудың орнына кемуде. Ол негізінен өнеркәсіптік қалалардағы әлеуметтік-экономикалық деңгейдің төмендеуіне, халықты жұмыспен қамтамасыз етіп отырған кәсіпорындардың, басқа жұмыс орындарының қысқартылуына, жастардың алған білімдері мен тәжірибелерін көрсететін жаңа заманауи жұмыс орындарының болмауына, жеке кәсіпкерліктің дамымауына, жалақы мөлшерінің аздығына, т.б. себептерге байланысты.

Өлім-жітімнің максимальды деңгейі өндірістік аймақтарда байқалған: Риддер қаласында (18,2‰), Зырян (17,8‰), Глубокое (15,8‰) және Шемонаиха (18,2‰) аудандарында (2012 ж. бойынша).

Жалпы өлімнің себептеріндегі құрылымдық өзгеріс байқалмайды – «алдыңғы қатарлы» өлім себептері өзіндік орындарын сақтаған. Дәстүрлі түрде бірінші орында қатерлі ісік, қанайналым жүйесінің аурулары. Олардың үлес салмағы 2008 жылы 77%-ды құрады. Екінші орында оқыс жағдайлар, улану, жарақат (13), үшінші орында – тыныс алу мүшелері, асқорыту мүшелері, инфекциялық және паразиттік аурулар (10%).

Қан айналым жүйесінің, қатерлі ісік ауруларының жоғарғы көрсеткіші Риддер қаласы мен Глубокое Алайда Өскемен қаласы мен Зырян аудандарындағы көрсеткіш орта

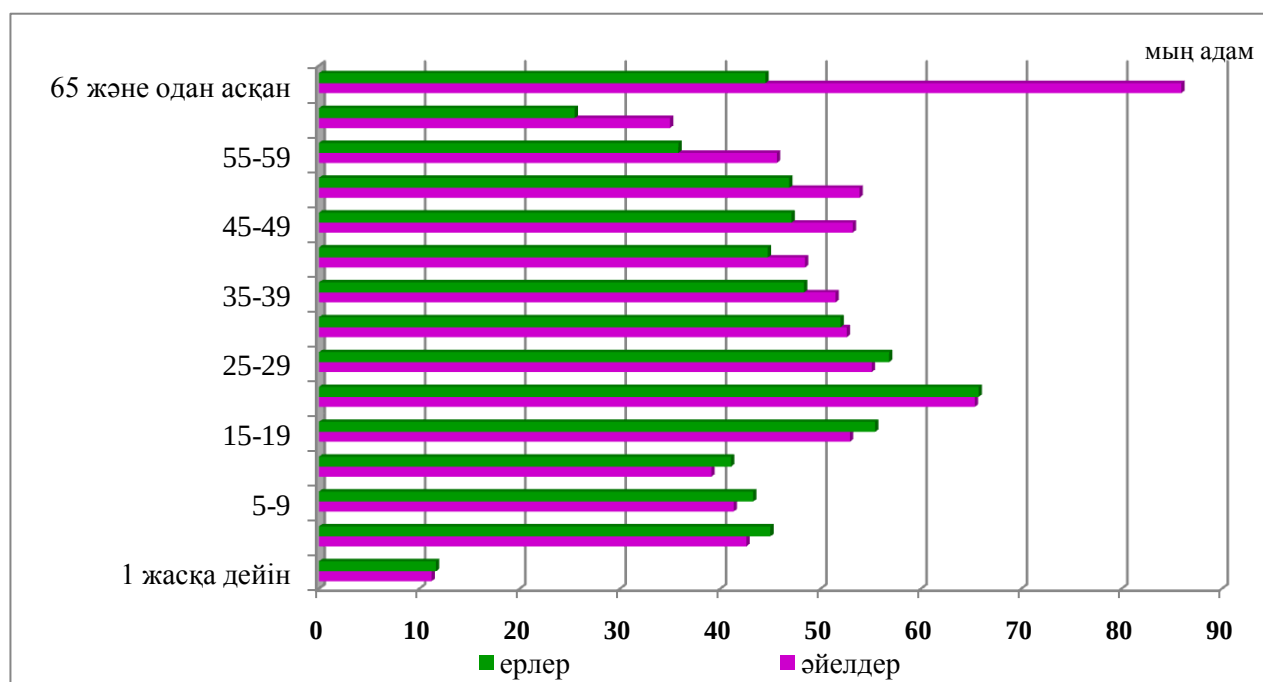
республикалық көрсеткіштен әлде қайда жоғары екенін атап кету керек., Шемонайха, аудандарында және аз деңгейде Өскемен қаласы мен Зырян ауданында тіркелген.

Аналық өлімнің негізгі себептері түсіктердің жоғарғы деңгейінен және аурулардан (жыныстық жолмен берілетін инфекциялар, қаназдық) акушерлік қан кету, гестоз, экстрагенитальды патология болып табылады. Бұл жағдай медициналық қызметтің жеткіліксіз сапасымен ушықтырылған. Ол әсіресе ауылдық жерлерде білікті кадрлардың жетіспеушілігінен болып отыр.

Демографиялық жағдайға үлкен әсерді халықтың жастық-жыныстық құрылымы да тигізеді. 2009 жылы ерлер саны – 662,8 мың адам, әйелдер саны – 733,8 мың адамға тең. Алдыңғы санақпен салыстырғанда ерлер саны 69,1 мың адамға немесе 9,4%-ға қысқарса; әйелдер саны 65,3 мың адамға немесе 8,2%-ға қысқарды [2].

2011 жылы халықтың жастық-жыныстық құрылымында әйелдердің ер адамдарға қарағанда басым екендігін төмендегі диаграммадан аңғаруға болады. Әсіресе, 35 жастан бастап әйелдер мен ерлер қатынасында үлкен айырмашылық байқалады. Жас ұлғайған сайын ерлерге қарағанда әйелдер саны жылдам артады. Ерлер саны 1-19 жас аралығында басымырақ, 20-34 жас аралығында әйел мен ер адамдар үлесі шамалас.

Жыл сайын әйелдер үлесінің біршама артық болуы мынандай себептерге байланысты: әйелдердің орташа өмір сүру ұзақтығы (жасы) еркектерден біршама жоғары болады; еңбекке жарамды орта және қарттық жастағы еркектер өлімнің абсолюттік және салыстырмалы көрсеткіші әйелдерден жоғары болуы; 0-14 жасқа дейінгі жастық құрылымда ер балалардың артықтығы, одан жоғарғы жастық құрылымда теңеле бастайды (әр түрлі себептен жасөспірім ер балалардың өліміне байланысты).

Сурет 2. 2011 жылғы 1 қаңтардағы облыс халқының жастық-жыныстық құрылымы

2013 жылғы 1 наурызда облыста 663,0 мың ер азаматтың тұратыны тіркелген, бұл әйелдерге қарағанда 9,3%-ға аз. Ер азаматтардың күтілетін өмір ұзақтығы әйелдерден 11 жылға аз және 62 жасты құраса, әйелдерде бұл көрсеткіш 73 жасты құрайды. Ал өткен жылдар бойынша көрсеткіштер төмендегі кестеде көрсетілген.

Кесте 1

Әйелдер мен ерлердің туғаннан күтілетін өмір ұзақтығы

Жылдар	Барлық халық		Әйелдер		Ерлер	
	Қазақстан	ШҚО	Қазақстан	ШҚО	Қазақстан	ШҚО
2006	66,19	64,89	72,03	71,27	60,55	58,98
2007	66,34	65,02	72,58	71,71	60,70	58,96
2008	67,11	65,81	72,43	71,73	61,91	60,21
2009	68,60	67,22	73,55	73,03	63,62	61,62
2010	68,41	66,98	73,32	72,43	63,51	61,71

Ер адамдардың өмір сүру жасының қысқа болуы, олардың қауіпті де, қолайсыз еңбек жағдайында жұмыс істеуі, шылым шегу мен ішімдік, қылмыстық оқиғаларға қатыстылығы сияқты себептерге байланысты. Сонымен қатар жыл сайын бұрынғысынша дүниеге келген ұлдар саны қыздарға қарағанда көп. 2012 жылы туған 100 қызға 104 ер баладан келді. Өртүрлі жас топтарындағы олардың саны әркелкі [3].

Халық санының өсу динамикасына некелесу мен ажырасу үрдістері де ықпалын тигізеді. Егер де кез келген елді мекенде некелескендер саны басым болса, соғұрлым туу да көбейеді, ұрпақ ауысады, жастық-жыныстық құрылым өзгереді. Некелескен жастардың көптігіне қарап халықтың әлеуметтік деңгейінің, қаржылық жағдайының да жақсы екендігін айта кеткен жөн. Ал керісінше, ажырасу басым болса ол тек теріс жақтардың басым екендігін көрстеді. Мысалы, екі жастың қазіргі нарық заманына сай өмір сүруге тырысқанымен материалдық жағдайының нашарлығы (баспананың болмауы), қаражаттың жетіспеушілігі, жұмысқа орналасу бойынша кедергілердің болуы, ұрпақты болуға байланысты қиындықтардың туындауы және т.б.

2009 жылы қала халқының саны 807,5 мың адам болса, ауыл халқының саны 595,1 мың адамға тең болды. Осыған байланысты қала халқының саны 1999 жылмен салыстырғанда 97,0 мың адамға немесе 10,8%-ға, ауыл халқы 37,4 мың адамға немесе 5,9% қысқарды [1, 2]. Ал 2013 жылы қала – 58,5% болса, ауыл – 41,5% тең. Яғни, жылдан-жылға қала халқының үлесі арту үстінде. Бұл үрдістің оң жақтарымен қатар теріс жақтары да бар:

- туу есебін арттыруға көп үлес қосатын ауыл халқы болғандықтан, олардың барлығы қалаға қоныс аударса, туу көрсеткіші төмендейді;

- еліміздің экономикасын әлемге танытып отырған салалардың бірі агроөнеркәсіптік кешен болғандықтан, ауылдағы халық көшсе, ауылдық жерлерде шаруашылық салалары қараусыз, иесіз қалады, жұмыс істеп тұрған өнеркәсіп орындары тоқтап, құрдымға кетеді;

- егер халық қалаға осы деңгейде қоныс аударса берсе, еліміздің ұлан, байтақ жері бос қалады. Ал иесіз, қожасыз жатқан жерлерге көрші мемлекеттер қалайша көз салмасын!

Ауылдық елді мекендерде мектептердің, ауруханалардың, байланыстардың, мемлекеттік қызмет орындарының, орталықтарға қатынасатын көлік жолдарының өте нашар дамуы, тіпті жоқтың қасы болуы тікелей себепкер болып отыр [1].

Еліміздің тек демографиясына ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік деңгейіне, экономикасына және мәдениетіне де үлкен әсерін тигізетін фактор, ол – экологиялық жағдай. Шығыс Қазақстан облысы – еліміздегі түсті металлургия дамыған бірден-бір облыс. Тау-кен саласындағы өндірістің иесіз қалдықтарын пайдаға асыру мәселесі Шығыс Қазақстан облысының экологиялық проблемалар тізіліміне енді.

Шығыс Қазақстан облысы бойынша 2007 жылда жалпы қалдықтар 179,9 мың

тоннаны, ал 2008 жылы 165.7 мың тоннаны құрады. Өскемен қаласында 2007 жылғы қалдықтар 96 мың тоннаны, ал 2008 жылы 71 мың тоннаны құрады. Семей қаласында 2007 жылғы атмосфераға шығарылған қалдықтар 36,610 мың тоннаны, Риддер қаласында 11,228 мың тоннаны құрады.

2011 жылы тұрақты көздерден 1485 мың тонна зиянды заттың шығарылғаны есепке алынды, бұл алдыңғы жылдың деңгейінен 0,3%-ға аз. Оның 1338 мың тоннасы ұсталып, залалсыздандырылды, 147 мың тоннасы атмосфераға шығарылды. Яғни, облыстың бір тұрғынына орташа алғанда 105 кг зиянды зат атмосфераға шығарылған. Сонымен қатар, Өскеменнің әрбір тұрғынына 192 кг-нан, Зырянға – 179 кг, Риддерге – 158 кг, Семейге 94 кг-нан келеді [3].

Өскемен өңірінде экологиялық ахуал барған сайын ушығуда. Бұл жағдай, ең алдымен, Өскемен қаласының өзінде ауыр. Мұнда қоршаған ортаны бүлдіретін 150-ден астам кәсіпорын бар. Облыс бойынша жылына ауаға 112 миллион 5 мың тонна зиянды қалдық тарайды. Облыстық қоршаған ортаны қорғау басқармасы өндірістік қалдықтардың 2 миллион 275 мың тоннасының радиоактивті екенін анықтап отыр.

Облыс аумағының шегіндегі атмосфера ауасының ластану сипаты- өңірлік және климаттық, экологиялық және демографиялық ахуалға келеңсіз әсер етеді. Облыстың қалаларындағы ауа алабының ластануы тау-кен өндіру және металлургия өнеркәсібінің, жылуэнергетикасы, химия және мұнай өңдеу өнеркәсіптерінің, мал шаруашылығы кешендерінің және ластаушы заттардың таралуына келеңсіз әсер ететін климаттық жағдайлардың көрінісіндегі автокөліктердің шығарындыларына негізделген.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Демографический ежегодник за 2011 год. Департамент статистики Восточно-Казахстанской области. – Усть-Каменогорск, 2012. – 50 с. Статистический сборник/ Под ред. А. Макажанова.
2. Восточно-Казахстанская область. Итоги Национальной переписи населения Республики Казахстан 2009 года. Том 1. – Астана, 2011. – 130 с. Статистический сборник/ Под ред. Смаилова А.А.
3. Шығыс Қазақстан облысының статистика департаменті. Өскемен қ-сы. Баспасөз хабарламасы №483, 2012 ж. 5 шілде.

ӘӨЖ 504.73 (574.53)

ШЫМКЕНТ ҚАЛАСЫНЫҢ ГЕОЭКОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ

Орымбаева Айжан Шахидуллаевна

aijanaijan@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана қаласы
Ғылыми жетекшісі - М. Мұсабаева

Шымкент — Қазақстандағы қала, Оңтүстік Қазақстан облысының орталығы. Тұрғыны шамамен 660 300 адам (2013 жыл). Қазақстанның басқа қалаларымен салыстырғанда тұрғыны жөнінен 3-ші орында (Алматы мен Астанадан кейін). Осымен қатар, Шымкент Қазақстанның негізгі өнеркәсіп, сауда және мәдени орталықтарының бірі болып табылады.

Шымкент – инфрақұрылымы жақсы дамыған, Қазақстанның жетекші өнеркәсіп және экономикалық орталықтарының бірі. Қалада түсті металлургия, машина жасау, химия, мұнай